

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα τελούν υπό καθεστώς πίεσης

Παγκόσμια Ημέρα για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Χαιρετισμός της Προέδρου της Δημοκρατίας, Κατερίνας Σακελλαροπούλου, στην Ολομέλεια της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αναρτήθηκε την 10.12.2020 στη στήλη Πολιτική, <https://www.tovima.gr/2020/12/10/politics/sakellariopoulou-ta-anthropina-dikaiomata-teloun-yπο-kathestos-piesi> (απόσπασμα, κατάλληλα διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης).

Οι γενικές αρχές, η ελευθερία, η ισότητα και, κυρίως, η αξιοπρέπεια του ανθρώπου, σύμφυτη¹ με την ανθρώπινη ιδιότητα, εξαγγέλλουν² τη σύγχρονη και καθολική εμβέλεια³ των δικαιωμάτων μας. Τα δικαιώματα γίνονται πανηγυρικά κτήμα ολόκληρης της ανθρωπότητας και του καθένα και της καθεμιάς ξεχωριστά. Δεν γνωρίζουν διακρίσεις, ούτε σύνορα εθνικά. Το 1948 το διεθνές δίκαιο παύει να αποτελεί μόνο το δίκαιο των Κρατών. Είναι πια το δίκαιο και των ανθρώπων. Στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, τα δικαιώματα βρέθηκαν στην αιχμή⁴ του συνταγματισμού και σηματοδότησαν την κατοχύρωση του Κράτους Δικαίου στον αναπτυγμένο κόσμο. Στους αφηρημένους τους κανόνες θεμελιώθηκαν, όχι μόνον νομικά, αλλά και ηθικά, με την πρόσληψη του προσώπου ως σκοπού, οι επαναστατικές διεκδικήσεις της εποχής μας. Στο όνομά τους έλαβαν τέλος η αποικιοκρατία και το απαρτχάιντ⁵, αναδείχθηκε η ιερότητα της ανθρώπινης ζωής και ενισχύθηκε η ισότητα των φύλων, η προστασία όλων μας από κάθε μορφή ταυτοτικής⁶ διάκρισης. Τα ανθρώπινα δικαιώματα εμπλούτισαν τη δημοκρατία και θωράκισαν τις μειονότητες απέναντι στην πλειοψηφία. Λειτουργήσαν, ακόμη, στο πεδίο των κοινωνικών δικαιωμάτων, ως σταθεροποιητές και εγγυήθηκαν την κοινωνική κινητικότητα και συνοχή. Συνέλαβαν, επικαιροποιώντας τις παραδόσεις και τις διακηρύξεις του 18ου αιώνα, τον άνθρωπο ως ενότητα, σε

¹ που αποτελεί φυσικό χαρακτηριστικό του

² αναγγέλλουν μία είδηση επίσημα/δημόσια

³ το μεγαλύτερο εύρος, μέγεθος κ.ά.

⁴ (απότομη) αύξηση, επίκεντρο, (εδώ) βασικό σημείο αναφοράς

⁵ η πολιτική που επιτρέπει τον διαχωρισμό φυλετικών ομάδων (ως πολιτών β' κατηγορίας στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική ζωή), η οποία εφαρμόστηκε έως το 1990 στη Νότιο Αφρική.

⁶ που έχει σχέση με την ταυτότητα κάποιου

όλες τις πνευματικές και υλικές διαστάσεις του. Τα δικαιώματα έσπασαν το στενό νομικό τους κέλυφος⁷, εδραιώθηκαν στο καθημερινό μας λεξιλόγιο και οριοθέτησαν την πολιτική: έγιναν, με δυο λέξεις, το βασικό σημείο αναφοράς του πολιτισμού και του τρόπου ζωής μας.

Από το επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων μας εξαρτάται η ποιότητα και η δύναμη της δημοκρατίας μας. Η ιδανική τους μορφή, το γνωρίζουμε καλά, [...] κρύβει εντάσεις και ανισότητες, μάχες συμφερόντων και ιδεών που καθιστούν την εκπλήρωσή τους ένα διαρκές και αβέβαιο στοίχημα. Ο άνεμος της ελευθερίας που κυριεύσε τη μεταπολεμική Ευρώπη, μετά την πτώση του Τείχους το 1989, έχει κοπάσει. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις, από τις αρχές του 21ου αιώνα, θέτουν επιτακτικά, ενίοτε με όρους απόλυτου διλήμματος, τη σχέση της ελευθερίας με την ασφάλεια. [...] Τα δικαιώματα βρίσκονται σε καθεστώς έντονης πίεσης. Στη δίνη των απρόβλεπτων γεγονότων και αναγκών το άτομο υποχωρεί. [...] Τα δικαιώματα χάνουν την αυτάρκειά τους και εισέρχονται στην εποχή της στάθμισης, της ευελιξίας και της σχετικοποίησής τους, στο όνομα των εύλογων, πλην επίπονων, συμβιβασμών του καιρού μας. Πολύ περισσότερο, όταν οι περιορισμοί των δικαιωμάτων μας υπαγορεύονται από έκτακτες συνθήκες και είναι προσωρινοί. Είναι, από την άλλη, η συγκυρία αυτή μία οδυνηρή, αλλά και παιδαγωγική διαδικασία. Αντιλαμβανόμαστε την πολύτιμη αξία και της άλλης όψης των δικαιωμάτων που είναι τα καθήκοντά μας προς τον άλλο και το κοινό καλό, το χρέος της αλληλεγγύης και της φροντίδας.

A3. (μονάδες 25)

Στο τέλος του μη λογοτεχνικού κειμένου διατυπώνεται η άποψη ότι οι νέοι/νέες πρέπει να φροντίζουν αφενός να γίνονται σεβαστά τα δικά τους ανθρώπινα δικαιώματα και αφετέρου να μην ξεχνούν ότι έχουν καθήκον να προστατεύουν τον Άλλον και το κοινό καλό. Συμφωνείς ή διαφωνείς με την άποψη αυτή; Με ποιους τρόπους, κατά τη γνώμη σου, μπορείς να επιδιώξεις την καλλιέργεια και των δύο αυτών ηθικών αξιών; Να αναπτύξεις τις απόψεις σου σε ένα άρθρο για την ιστοσελίδα του σχολείου σου, λαμβάνοντας υπόψη και αξιοποιώντας στοιχεία του συγκεκριμένου κειμένου (200-250 λέξεις).

Μονάδες 25

B. Λογοτεχνικό κείμενο.

Ιούλιος Βερν (Jules Gabriel Verne, 1828 –1905)

Ο δεκαπενταετής πλοίαρχος (Un capitaine de quinze ans)

⁷ το σκληρό περίβλημα π.χ. σε ένα κοχύλι, το τσόφλι του αβγού

Ο Γάλλος μυθιστοριογράφος, ποιητής και θεατρικός συγγραφέας, είναι ιδιαιτέρως γνωστός για τα περιπετειώδη μυθιστορήματά του και την επίδρασή του στο λογοτεχνικό είδος της επιστημονικής φαντασίας. Το συγκεκριμένο απόσπασμα έχει διασκευαστεί από την Αναστασία Σακελλαρίου, έκδοση ΜΙΝΩΑΣ, 1η έκδοση Οκτώβριος 2011, 1η Ανατύπωση Σεπτέμβριος 2020.

Όλοι κοίταζαν το αντικείμενο που τα κύματα λίκνιζαν τρία μίλια πιο μακριά.

Μήπως υπάρχουν ναυαγοί; Ρώτησε ανήσυχη η κυρία Ουέλντον.

– Θα το μάθουμε, αν πλησιάσουμε, αποκρίθηκε ο καπετάνιος.

Γύρισε στον πηδαλιούχο και πρόσταξε:

– Δεξιά το τιμόνι, Μπόλτον. Πρέπει να πλησιάσουμε το ναυάγιο.

– Α! Έγινε σύγκρουση! Φώναξε ο Ντικ Σαντ.

– Ας ελπίσουμε, είπε η κυρία Ουέλντον, πως το καράβι που τους χτύπησε μάζεψε τουλάχιστον τους ναυαγούς.

– Μακάρι! Απάντησε ο κάπτεν Χουλ. Εκτός αν το πλήρωμα πρόλαβε να κατεβάσει τις βάρκες του και σώθηκε μ' αυτές. Γιατί, δυστυχώς πολλές φορές σε περιπτώσεις σύγκρουσης ο ένοχος φεύγει όσο γρηγορότερα μπορεί.

– Μα αυτό είναι μεγάλη απανθρωπιά! Φώναξε η κυρία Ουέλντον.

– Κι όμως συμβαίνει. Υπάρχουν αμέτρητα παρόμοια περιστατικά. Όσο για το πλήρωμα αυτού του караβιού, φαντάζομαι πως θα κατέφυγε στις βάρκες, γιατί δε διακρίνω ούτε μία στο κατάστρωμά του.

– Δεν αποκλείεται όμως κάποιοι να έχουν μείνει ακόμη πάνω στο ναυάγιο, είπε η κυρία Ουέλντον.

– Απίθανο, απάντησε ο καπετάνιος. Θα μας είχαν κάνει σινιάλο. Πάντως, ας πλησιάσουμε λίγο ακόμα. Το *Πίλγκριμ* προχώρησε καμιά πενήντα μέτρα, όταν ξαφνικά ο Ντικ Σαντ έγνεψε στους συντρόφους του να σωπάσουν.

– Ακούστε! τους είπε στήνοντας αυτί.

– Θα ρρώ πως ακούω γαβγίσματα, είπε ένας ναύτης.

Πραγματικά, όσο πλησίαζαν, τόσο καθαρότερα αντηχούσαν απελπισμένα γαβγίσματα.

– Θα είναι το караβόσκυλο, είπε ο καπετάνιος.

– Πρέπει να το σώσουμε, είπε η κυρία Ουέλντον.

[...] Ο σκύλος εξακολουθούσε να γαβγίζει, προσπαθώντας να κρατηθεί όρθιος στην κουπαστή. Κάθε τόσο ξανάπεφτε μέσα και γύριζε το κεφάλι προς το βάθος του караβιού. Θα έλεγε κανείς πως δεν απευθυνόταν στους σωτήρες που πήγαιναν να τον βοηθήσουν, αλλά σε άλλους, ναύτες ή επιβάτες φυλακισμένους στο εσωτερικό του караβιού.

[...] Στο μεταξύ, η βάρκα είχε κάνει το γύρο του μισοβουλιαγμένου σκάφους και έτσι είδαν στην πλήρη το όνομά του: Βαλντέκ.

B3. (μονάδες 25)

Η κυρία Ουέλντον χαρακτηρίζει «απανθρωπιά» να εγκαταλείπεις αβοήθητους τους ναυαγούς μετά από ένα ναυτικό δυστύχημα. Ποια συναισθήματα την είχαν κυριεύσει από αυτό το γεγονός; Γιατί, κατά τη γνώμη σου, ήταν απάνθρωπη αυτή η συμπεριφορά; Να απαντήσεις σε 100-150 λέξεις, λαμβάνοντας υπόψη την εποχή και τις συνθήκες στο πλαίσιο των οποίων εκτυλίσσονται τα γεγονότα της αφήγησης τόσο τα προηγούμενα χρόνια όσο και το σήμερα.

Μονάδες 25